

Asia: VN/1014/2025

## **Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi kielitutkintoja koskevan lainsäädännön muuttamisesta**

### Lausunnonantajan lausunto

**Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään**

Kotimaisten kielten keskuksen lausunto

Diaario:

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi kielitutkintoja koskevan lainsäädännön muuttamisesta

95/03/25

25.6.2025

Yleiset havainnot

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi yleisistä kielitutkinnoista annettua lakia ja julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annettua lakia. Suurin hallinnollinen muutos koskisi olemassa olevia tutkintojärjestelmiä: nykyinen valtionhallinnon kielitutkintojärjestelmä (VKT) lakkautettaisiin ja sulautettaisiin osaksi yleisiä kielitutkintoja (YKI). Muutos tehtäisiin sen vuoksi, että tutkintojärjestelmä vastaisi paremmin kasvavaan tutkintojen kysyntään. Kielitutkintojen ilmoittautumisvaiheen ruuhkaa pyrittäisiin poistamaan ja tutkintotilaisuuksien määrää lisäämään.

Uudistuksen tavoitteet ovat mielekkäitä. Yhden kielitutkintojärjestelmän malli olisi selkeä, ja oikein toteutettuna se voisi vähentää viranomaistyötä. Muutokset järjestelmän joustavuuden ja kokeen

sujuvuuden lisäämiseksi ovat tarpeellisia. Digitalisaatiota ja automatisointia voi periaatteessa kannattaa.

Kielitutkintojärjestelmä ja kielitaidon mittaaminen muuttuisivat perusteellisesti, sillä julkishallinnon tarpeisiin luotu VKT-järjestelmä lakkaisi. Kotimaisten kielten keskuksen suurin huoli kohdistuu siihen, ettei lakiesityksessä ole arvioitu perusteellisesti uudistusten vaikutuksia sen paremmin tutkintojärjestelmään kuin tutkintojen käytännön toteuttamiseen. Myös muutosten toteuttamisaikataulu on liian tiukka.

Ennakoimaton suorittajamäärien kasvu voi kaataa kielitutkintojärjestelmän

Muilla hallinnonaloilla valmisteltavien muutosten takia kielitaidon osoittamisen tarve tutkinnon avulla laajenee. Suunnitelmien mukaan kielitaito pitää osoittaa sekä pysyvän oleskeluluvan että työmarkkinatuen kielilisän saamiseksi.

Opetushallituksen laatiman esiselvityksen mukaan nykyisten kielitutkintojärjestelmien kapasiteetti ylittyy jo nykyisillä tutkintomäärillä. Uudistusten myötä kielitutkintoihin osallistuvien määrä voisi nousta nopeasti peräti useilla kymmenillä tuhansilla. Tutkintojärjestelmä ei kestä tällaista muutosta.

Yleiset kielitutkinnot ovat maksullisia. Esityksessä ylimmän tason kielitutkinnot olisivat tietyin ehdoin maksuttomia, mikä olisi suuri periaatteellinen muutos aiempaan. Tätä on syytä tarkastella sekä oikeudellisesta että tasa-arvon näkökulmasta, sillä kokelaiden yhdenvertainen kohtelu on välttämätöntä. Selvintä olisi, että yleiset kielitutkinnot olisivat kaikille joko maksullisia tai maksuttomia. Maksuttomuuden vaikutusta kokeen suorittajien määrään ei ole arvioitu esityksessä.

Muutosten toteuttamisen aikataulu on hyvin kireä, sillä laki tulisi voimaan jo 1.1.2026. Lakimuutokset lisäisivät merkittävästi kokelaiden määrää. Kokeen järjestäjätahoja ja koetilaisuuksia pitäisi lisätä tuntuvasti, niin että järjestelmä toimisi vuoden 2026 alussa. Nopeat muutokset voivat pahimmillaan kaataa koko kielitutkintojärjestelmän.

Muutosten kustannukset voivat muodostua ennakoitua suuremmaksi

Hallitus on osoittanut vuosien 2026–2029 kehyspäätöksessä kehittämisvaroja kielitutkintoihin. Opetushallitukselle ei kuitenkaan tietävästi ole osoitettu lisämäärärahaa kielitutkintojen hallinnointiin ja toteuttamiseen.

Vallitsevassa taloustilanteessa toimintamenojen siirtäminen kielitutkintoihin on ilmeisen vaativaa. Julkisten tietojen mukaan valtion ensi vuoden talousarviossa esitetään huomattavia opetus- ja kulttuuriministeriötä koskevia toimintameno säästöjä, mikä voi käytännössä estää uuden kielitutkintojärjestelmän kehittämisen.

Digitalisaatio ja automatisaatio vaatii kehitystyötä

Uudistuksessa digitalisaation avulla on määrä vähentää myös kielitutkintojärjestelmään ja kokeisiin liittyvää hallinnollista työtä. Digitalisaatio on kannatettavaa, mutta se vie aikaa. Sähköistämistä ei voi tehdä kielitaidon arvioinnin laadun kustannuksella.

Yleisten kielitutkintojen digitalisointi on tekeillä ja tutkintoprosessien osia on sähköistetty. Itse kielitesti ja tutkintotodistukset laaditaan edelleen käsin. Opetushallituksen vuonna 2024 tekemän esiselvityksen mukaan prosesseja tulee sekä digitalisoida että muokata suurille osallistujamäärille sopivaksi. Osallistujamäärien kasvaessa kaikista kielitutkintojen prosessien vaiheista tulee kuitenkin työläämpiä, eikä kokonaistyömäärä oikopäätä vähene.

Yleisen kielitutkinnon digitalisointi kokonaisuudessaan on laaja hanke. Kaikkea koeprosesseen liittyvää ei voi automatisoida. Esityksen perusteella järjestelmän sähköistämiseen varatut resurssit ovat liian niukat. Digitalisaatio sekä algoritmien ja tekoälyn käyttö kielitaidon arvioinnissa on eettinen ja osin periaatteellinen kysymys, eikä aiheeseen liittyvä sääntely ole välttämättä riittävää. Ennen suuria lainsäädännöllisiä muutoksia tulisi varata aikaa ja resursseja kokeen kehitystyöhön.

Hallinnon kielen erityispiirteet on otettava huomioon tutkinnossa

Kotimaisten kielten keskus on viranomaiskielen asiantuntija, joka tekee työtä laadukkaan viranomaisviestinnän ja selkeän hallinnon kielestä puolesta.

Yleistä kielitutkintoa ei ole tarkoitettu minkään erikoisalan kielitaidon mittaamiseen. Valtionhallinnon kielitutkinnot sitä vastoin on tarkoitettu julkishallinnon henkilöstön toisen kotimaisen kielen hallinnan osoittamiseen. Niiden tarkoituksena on mitata virkatehtävissä tarvittavaa kielitaitoa. Laadun varmistaa se, että toisin kuin muissa kokeissa erinomaista kielitaitoa osoittavan tutkinnon arvioi kielen ammattilaisista koostuva tutkintolautakunta.

Lain perusteluissa todetaan, että lakiehdotuksen valmistelussa on ollut esillä vaihtoehto, jonka mukaan yleisiin kielitutkintoihin sisältyisi osio, jolla testattaisiin erityisesti hallinnon tehtävissä

tarvittavaa kielitaitoa. Lakiesityksessä tätä ei kuitenkaan ehdoteta. Kotimaisten kielten keskus puoltaa ajatusta siitä, että hallinnon kielen erityispiirteet otetaan huomioon kielitutkinnossa.

Salli Kankaanpää

johtajan sijainen

Matti Räsänen

erityisasiantuntija

Kankaanpää Salli  
Kotimaisten kielten keskus

Räsänen Matti  
Kotimaisten kielten keskus